

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית

וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: בן דב	שם פרטי: חיה
--------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: ונדרהם	בלועזית Vendram	שם נעורים:
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: אנה	בלועזית Anna	מין: ז / י תאריך לידה: 18/10/1935
מקום לידה (ישוב, מחוז): אמסטרדם	בלועזית Amsterdam	ארץ לידה: הולנד
שם פרטי של האב: יעקב	שם פרטי ושם נעורים של האם: נטי שמחה לונברג	
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה): שם נעורים של האישה:		
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: אלבוס	בלועזית Elbos	ארץ המגורים:
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	מקצוע לפני המלחמה:	חבר בארגון או בתנועה:
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): ארבק		
האם היית בגטאות? אילו ומתי?		
האם היית במחנות? אילו ומתי?		
מקום השחרור:	תאריך השחרור:	
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?		
מקומות/מחנות בדרך לארץ:	שנת עליה: 1948	שם האנייה (אם עלה בדרך הים): מטסה

נא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

היינו משפחה דתית-ציונית. הורי היו בתחילת חייהם המשותפים ותכננו לעלות לפלשתינה. היינו שתי בנות, אני גדולה מאחותי בארבע שנים. אבא שלי עבד בחנות לכלי כסף ויודאיקה אצל בעל בית יהודי ואימא הייתה עקרת בית.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביוזנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

לפני המלחמה היו דיבורים על כך שתהיה מלחמה. שמעתי את אבא ואימא מדברים על המלחמה כאשר הייתי בת 5-6. יום אחד אבא הגיע הביתה ואמר לאימא "המלחמה פרצה". לי זה לא אמר הרבה. הבנתי מה זה אומר אך לא ידעתי לאן זה יוביל. בהתחלה לא הרגשנו שינויים, המשכתי ללמוד בכיתה א'. לאט לאט הגרמנים פלשו להולנד ואסרו כל מיני דברים על היהודים: איסור לנסוע ברכבת חשמלית, איסור לשבת בפארקים, מותר לקנות במכולת עד שעה 17:00 אחה"צ, מתוך מחשבה שלא יישאר אוכל במרכולים, אך בעלי המכולות היו חבריהם של היהודים והשאירו להם מצרכים. פעם אחת אני זוכרת שאימא הלכה למסיבת יום ההולדת של אחותה ובדרך הייתה גדר תיל והיא לא יכלה לעבור. בכל זה צפינו מהחלון ועשינו לה שלום. לבסוף הגרמנים פתחו את הגדר ואפשרו לה לעבור ולא קרה לה דבר אבל אבא היה מאוד מודאג. בהדרגה לא ניתן היה ללכת לביה"ס גם ללא ליווי מההורים, אני חושבת שסגרו אז את בית הספר.

עוד מפגש צמוד עם הגרמנים שאני זוכרת: סבתא שלי מצד אבא, בת שמונים, הייתה גרה אצלנו בבית. אכלנו ארוחת ערב ופתאום הגרמנים נכנסו לתוך הבית בלי לדפוסק בדלת וגררו את סבתי החוצה ללא כבוד. אבא שלי קם להגן על אימו אך הם דחפו אותו בגסות הצידה. נדבקנו לחלונות לראות מה עושים עם סבתא המסכנה: ראינו שעומדת משאית גדולה לפני הבית שלנו והם הרימו אותה כמו שק תפוז"א וזרקו אותה פנימה. יותר לא ראינו אותה. אחר כך התברר שבאותו ערב אספו באותו אזור את כל הזקנים.

המצב החל להיות קשה. הוריי ידעו שיש גויים שמחביאים יהודים והם פנו לאנשי המחתרת ההולנדית בבקשה להסתיר אותי ואת אחותי במקום מסתור. ערב אחד אימא אמרה "מחר אתן נוסעות" ואני מאוד שמחתי כי נסיעה היתה אירוע מיוחד ואימא לא אמרה לאן אנו נוסעות.

למחרת אבינו לקחת אותנו לתחנת רכבת ושם היו מאות אנשי אס-אס. בשלב מסוים בא מולנו איש עם מעיל גשם ארוך, משקפיים וכובע ואבא שלי שם אותי ואת אחותי ביד שלו, הסתובב אחורנית והלך. לא אמרתי דבר וידעתי שמה שאבא עושה זה בסדר. הלכנו עם האיש הזה ועלינו לרכבת. הוא אמר שהוא לא יישב לידנו אבל ישמור עלינו מרחוק. ראיתי בקרון הזה עוד הרבה ילדים. נסענו שעתים ואז ירדנו מהרכבת, הלכנו עוד כברת דרך ארוכה עד שהוא עצר בכפר נידח בדרום הולנד - מקום שלא הכרנו. הוא דפק על הדלת, פתחה אישה שלא הכרנו והוא אמר לה "הבאתי לך את הילדות", נתן לה את התיק והלך.

זו היתה המשפחה קתולית אדוקה. מיד ראיתי שהאישה מבינה עניין והכול בסדר. היא אמרה: "בואו, נשב לאכול, עשיתן דרך ארוכה, אתן בטח רעבות". היא הגישה לנו ארוחת צהריים ואני ידעתי שאי אפשר לאכול בכול מקום כי לא הכול כשר. שאלתי אותה מהו האוכל שאנו אוכלים והיא אמרה "תפוז"א,מרק ובשר". ומה עם הבשר שאלתי? היא אמרה שזהו בשר חזיר. עניתי לה "אבל אסור ליהודים לאכול את זה- זה לא כשר". היא חשבה רגע ואמרה "אני ובעלי רוצים להציל אתכם מהנאצים ואין לנו בשר כשר ואני בטוחה שהשם מרשה לכם לאכול את האוכל הזה רק בשביל שהגרמנים לא יתפסו אתכם". היא גם אמרה שאני אצטרך לשנות את שמי כי אי אפשר לחיות עם שם כזה יהודי במקום כזה. היא הציעה לי כמה שמות ובחרתי אנקה. לאחר שסיימנו לאכול, היא אמרה שמעכשיו אני צריכה לשכוח שאני מהעם היהודי כי זה מאוד מסוכן. היה צריך סיפור כיסוי והיא אמרה שאם ישאלו אז שנגיד שדודים שלהם, שגרים במקום אחר, היה להם פיצוץ בבית והם ביקשו שהמשפחה תשמור להם על שתי הבנות שלהם לזמן מסוים. אף פעם לא דיברתי על זה. קראנו לה "דודה". אחה"צ הלכנו לטייל ולבקר את האחים שלה ואת אחותה. לכל אחד מהם היו הרבה מאוד ילדים ובערב כשהיא השכיבה אותנו לישון, התחלתי לבכות ואמרתי לה שעכשיו אני רוצה לחזור לאימא ואבא שלי. היא בכתה איתנו וניסתה להסביר שאי אפשר ושהם רוצים להציל אותנו. נרדמנו מתוך בכי ולמחרת בבוקר קמנו והחלטתי שזה מה שצריך וכך צריך להמשיך לחיות.

למשפחה הזו לא היו ילדים וכשהיינו שם האישה נכנסה להריון והם ראו זאת כאות מישו בגלל שהם עשו מעשה חסד עימנו. היה לה הריון מאוד קשה בגלל המתח באותה תקופה. היא יכלה לפנות למחתרת ולומר שהיא לא עומדת בלחצים, אבל היא לא עשתה זאת- היא שמרה עלינו. היו לילות של אזעקות שהיינו צריכים לרדת למקלט שמתחת לבית. בעלה גם היה איש מחתרת והרבה מאוד הוא לא היה בבית כך שהיא הייתה איתנו לבד. מהתחלה היא לימדה אותנו את כל הברכות שלהם. היה כל כך חשוב שנדע את כל התפילות על מנת שאם יבואו הגרמנים ויפלו לבית שלא יגלו שאנו יהודיות. שמו לנו גם שרשרת עם צלב וקנו לנו ספרי תפילה לילדים. כל יום ראשון הלכנו לכנסייה והתפללנו יפה. הייתה תקופה שלמדנו בבית ספר של נזירות. כך נמשכה המלחמה עם תקופות יפות יותר ופחות. אני זוכרת שלילה אחת אני מתעוררת ושומעת את הדודה שואלת "אתן מתות

או חיות?" מסתבר שהתקרה נפלה עלינו כי נפלה פצצה בסוף הרחוב אבל אנחנו לא הרגשנו והמשכנו לישון. היא כל כך נבהלה אבל היינו בסדר וחילצו אותנו. הרבה פעמים היו סיורים בתוך הבתים בלילות. בכפר היה שומר אחד שידע שאנו יהודיות, וברגע שידע שגרמנים פולשים לכפר הוא היה דופק על הדלת האחורית של הבית, היו מלבישים אותנו מהר והוא היה לוקח אותנו באופניים שלו למנזר. הנזירה הייתה מקבלת אותנו ובאחד החדרים היה קיר הזזה שמאחוריו חדר עם מיטות ומשחקים ושם היו מחביאים אותנו עד יעבור זעם. בד"כ למחרת כבר היינו יכולות ללכת חזרה הביתה לבד. אף פעם המשפחה לא ידעה אם הגענו בשלום למנזר או שתפסו אותנו בדרך כי לא היו טלפונים ורק כשחזרנו הם ידעו שאנחנו בסדר. בתור ילדות, היה לנו כיף במנזר כי אצל הנזירות היו הרבה משחקים. אני זוכרת גם את חג המולד שכל שנה חגגנו וקיבלנו המון מתנות.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

המלחמה נגמרה, ובכפר הוציאו את כל הדגלים והייתה שמחה גדולה. יכולתי לצעוק "אני יהודייה" אבל לא עשיתי זאת, המשכתי לחיות כקתולית. יום אחד הגיעה הדודה ואמרה שהגיעה מכתב מהדוד נתן ובו נכתב: "מחר אני בא לקחת את הילדים". היא שאלה אותי אם אני יודעת מיהו הדוד נתן ואני עניתי: "כן, זה הדוד שלי! אני מכירה אותו!". כשהוא חיפש את הילדים שלו ברשימות של המחתרת הוא מצא גם אותנו. היה לה מאוד קשה להיפרד מאיתנו, זאת הייתה לה הפתעה גדולה מאוד- תמיד היא אמרה שאם אף אחד לא יבוא לקחת אותנו היא לא תזרוק אותנו לרחוב ונמשיך להיות הבנות שלה. הדודה בכתה ואז הדוד נתן אמר לה: "לא איכפת לי להשאיר אותן עוד שבועיים-שלושה, אני רואה שהן בידיים טובות וקשה לך להיפרד מהן בפתאומיות" והיא אמרה: "לא, הן שלך, אני אארוז להן את הבגדים ואתה לוקח אותן עכשיו". וכך נסענו עם הדוד חזרה לבית שלו וחזרנו לעולם היהודי. הייתי אז בת עשר כשהגענו לביתו של הדוד. זכרתי גם את אשתו כי נפגשנו הרבה לפני המלחמה. נסענו כל הלילה, הגענו לשם ביום שישי ובלייל שבת לפני הארוחה שרו "שלום עליכם" חלק מהשיר זכרתי ושרתי איתם והם היו ממש מופתעים.

דוד שלי קיבל מהעירייה בית גדול כי הם אספו אליהם הרבה ילדים יהודים שלא היה להם לאן לחזור. היינו כ-25-30 ילדים בבית, חלקם ניצולים מברגן בלזן. עם הזמן הורדנו את השרשרת עם הצלב. הלכנו לבית ספר כללי כי לא היה בעיר בית ספר יהודי, אבל המשכנו את החיים היהודים ופעמיים בשבוע היו לנו שיעורי עברית. למדנו לקרוא מהסידור וכל שבת הלכנו לבית הכנסת. חגגנו את החגים היהודים- ממש בית יהודי לכל דבר.

אחותי הייתה בין הקטנות בבית. היו ימים שהתעוררנו בבוקר וראינו שחסרים כמה ילדים. שאלנו איפה הם והם אמרו שהם נסעו. התברר שהגדולים עלו לארץ בעלייה בלתי חוקית. בהמשך דודי קיבל עבודה בארץ בעליית הנוער ורק אחותי ואני מכל הילדים עלינו איתם לארץ. היינו הילדים שלהם, אף שלא אומצנו כחוק. אף פעם לא שאלתי איפה אימא ואבא.

נא ספרי/י על חיך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

הגענו במטוס ולא היה לנו איפה לגור. הגענו מייד למחנה עולים- מעברה. הדוד קיבל עבודה להיות מדריך של ילדים שבאו בעליית מרבד הקסמים. החיים במעברה היו קשים. אכלנו סעודות שבת בצלחות פח. ראינו אנשים נוסעים בשבת וזה די זעזע אותנו. שיכנו אותנו בצריפים שהיו פנויים וישנו על מיטות סוכנות. לא הכרנו מציאות כזאת כי באנו מבית הולנדי.

בהמשך עברנו לנתניה, שם הלכנו לבית הספר ולאט לאט למדנו עברית כמו שצריך. התחלנו לדבר גם בבית עברית. לקח קצת זמן להתרגל לאוכל שלא היינו רגילים אליו. בשלב מסוים ארבעת הילדים הגדולים, אני ושלושה אחים, עברנו למוסד עליה בפתח תקווה - כפר נוער. אחרי שנתיים עברנו לקיבוץ עין צורים לחברת הנוער. חצי יום לימודים וחצי יום עבודה. היה לנו ממש כיף. בשלב מסוים לא רציתי ללמוד והמדריכים הסכימו שאני אעבוד יום שלם. הייתי רפתנית ואחר כך עברתי לטיפול בילדים. הכרתי את בעלי בקיבוץ וכשכל החבר'ה מהגרעין התגייסו לצבא הוא לא רצה שאני אתגייס לצבא: "אנחנו מתחתנים" הוא אמר. התחתנו ונולדו לנו חמישה ילדים. היום ארבעה מהם גרים בארץ ואחד בחו"ל. ארבעת הילדים שחיים היום בארץ גרים בעין צורים ויש לכולם ילדים. אחותי גרה במשואות יצחק.

עד היום אנו שומרים על קשר עם המשפחה שהצילה אותנו. ביקרנו אותם כמה פעמים בהולנד והם באו לבקר פעמיים בארץ. הבת שנולדה למשפחה הזו ולאחר אותו הריון קשה במלחמה, גם הגיעה עם ילדיה לבקר אותנו. שם המשפחה שלהם הונצח בלוחות של יד ושם כאחת המשפחות של חסידי אומות עולם שעשו מעשה גדול עם היהודים. אני חושבת שיש להכיר תודה לחסידי אומות עולם ולהוקירם.